

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Varij errores. c. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

Tex. 12. &
14. & 15.
tomo 2.

citur i. de Anima: sed huiusmodi attribuantur Deo in Scriptura; dicitur enim in Psalm. Iratus furore Dominus in populum suum: Ergo Deus ex materia, & forma est compositus.

3. Præterea, Materia est principium indiuiduationis, sed Deus videtur esse indiuiduum; non enim de multis prædicatur: ergo est compositus ex materia & forma.

Sed contra, omne compositum ex materia, & forma est corpus, quantitas enim dimensiuæ est, quæ primo inheret materiæ, sed Deus non est corpus, ut ostensum est, ergo Deus non est compositus ex materia, & forma.

Respondendo dicendum, quod impossibile est in Deo esse materiam.

Primo quidem, quia materia est id, quod est in potentia: ostensum est autem, quod Deus est purus actus non habens aliquid de potentialitate, unde impossibile est, quod Deus sit compositus ex materia, & forma.

Secundo, quia omne compositum ex materia, & forma est perfectum: & bonum per suam formam, unde oportet quod sit bonum per participationem secundum quod materia participat formam. Primum autem, quod est bonum, & optimum, quod Deus est, non est bonum per participationem: Quia bonum per essentiam prius est bono per participationem: unde impossibile est quod Deus sit compositus ex materia & forma.

Tertio, quia vnumquodque agens agit per suam formam: Unde secundum quod aliquid se habet ad suam formam, sic de habet ad hoc quod sit agens: quod igitur primum est, & per se agens, oportet quod sit primo, & per se forma. Deus autem est primum agens, cum sit prima causa efficiens, ut ostensum est. Est igitur per essentiam suam forma, & non compositus ex materia, & forma.

Ad primum ergo dicendum, quod anima attribuitur Deo per similitudinem actus: quod enim volumus aliquid nobis, ex anima nostra est: unde illud dicitur esse placitum animæ Dei, quod est placitum voluntati ipsius.

Ad secundum dicendum, quod ira, & huiusmodi attribuantur Deo secundum similitudinem effectus: quia enim proprium est irati punire, eius ira punitio metaphorice vocatur.

Ad tertium dicendum, quod formæ, quæ sunt receptibiles in materia, indiuiduantur per materiam, quæ non potest

esse in alio, cum sit primum subiectum substantiæ: forma vero, quantum est de se, nisi aliquid aliud impediatur, recipi potest à pluribus. Sed illa forma, quæ non est receptibilis in materia, sed est per se subsistens, ex hoc ipso indiuiduatur, quod non potest recipi in alio, & huiusmodi forma est Deus: unde non sequitur, quod habeat materiam.

Conclusio est: Non potest in Deo esse talis compositio. Probaturs tribus rationibus, ex quibus vnam afferemus sequenti disp. in confirmationem doctrinæ Catholicæ. Quoniam vero materia huius articuli nihil peculiare habet, quod ad Theologum spectet præter id, quod commune est cum doctrina præcedentis, ideo sub vna disputatione vtriusque materiam complectemur.

DISPUTATIO XXI.

An Deus sit corpus, vel materiam habeat, & formam.

Varij errores, cap. 1.

Catholica veritas Scripturæ & Patrum auctoritate firmata, cap. 2.

Rationes eiusdem sententiæ, cap. 3.

CAPVT I.

Varij errores.

Tanta est humani ingenij imbecillitas, & morum peruersitas, ut, si lumine diuinæ gratiæ non præparetur à Domino, non tantum circa ea, quæ sola reuelatione supernaturali constant, sed etiam circa ea quæ naturali rationi consentanea sunt, turpissime labatur. Ideoque supra disp. 1. c. 2. notavi, sacram doctrinam necessariam esse non solum ad mysteria supernaturalia, sed etiam ad naturales veritates sine errore intelligendas. Sicut ergo non defuerunt, qui in profundum malorum prolapsi, Deum negarent, quæ omnium veritatum notissima est, ita mirum esse non debet, fuisse aliquos adeo stultos hæreticos, qui Deum corporeum esse affirmarent. Inter Ethnicos autem philosophos, ut refert Damascen. lib. de hæresibus, huius erroris auctores primi Stoici fuerunt. Dicebant enim corpus esse omnia, atque Deum esse hunc mundum, qui sensu percipitur. In qua sententia fuisse Thaletam, narrat Euseb. lib. 4. de præparatione Euang. c. 6. Sed Epiphanius hæresi 5. affirmat, Stoicos docuisse Deum esse animam mundi, id quod Damascenus non omnibus sed quibusdam illorum tribuit. Nihilominus docere potuerunt ipsum esse corporeum, ut constabit ex artic. 8. huius quæst. sicut docuit Democritus quem in eo articulo referemus.

Inter Christianos vero huius erroris magister recte Epiphanius hæresi. 70. fuit tempore Arii, Audius, vel Andæus monachus, vir antea religiosus, & pius, qui Christiana libertate, & zelo religionis non solum sui ordinis religiosos, & presbyteros, sed Episcopos etiam à male factis acriter increpabat. Postea tamen occasione quadam, quam narrat Epiphanius, ab Ecclesia discedens, docere cepit illud Genes. 1. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, impletum fuisse

Damascen.
Stoici primi
huius erroris
auctores

Eusebius.
Thales,
Epiphanius.

Audius vel
Andæus
Monachus.

Genes. 1.

secun-

Art. præced.

Quæst. 2. art. 3.

q. præced.
art. 3.

secundum corpus, in quo dicebat hominem Deo assimilari, ac proinde Deo hominis corpus, & membra tribuebat. Hunc errorem eidem Audæo ascribit Theodoretus lib. 4. heretic. fabular. c. 13. & lib. 4. hist. cap. 19. Eum tamen refert sub Valentiniano, & Valente Imperatoribus, cui consentit etiam Tripartita lib. 7. cap. 11. Nicephorus autem lib. 11. cap. 14. sub Theodosio iunior, recentiores vero inter se variant. Sed Epiphanius sententia in hac re apud me maioris momenti est: quem secutus Damascenus post hæresim Arii statim ponit scdam Audianorum. Sectatores huius erroris dicti sunt Audiani, siue Odiani, quos eluxato vocabulo Augustinus vocat Vadianos: alij vero Anthropomorphyta græca voce composita ab ἀνθρωπος, quod est homo, & μορφή, quod est forma: Quasi Deum instar hominis figurantes. De his Damascenus lib. de hæresibus inquit. *Audianorum schisma, & dissensio est, non hæresis.* Id quod August. etiam lib. de hæres. cap. 50. ex Epiphaniis sibi videtur colligere. Verum cum illud Genf. 1. *Faciamus hominem, &c.* Secundum corpus intelligerent, ex quo necessario sequebatur Deum esse corporatum, non solum schismatici, sed etiam hæretici censendi sunt. Quare mirum est, cur illos schismaticos tantum appeller Damascenus, non hæreticos; cum dicat illud Gen. 1. durissime ab eis explicari. Epiphanius verò, cum ipsos schismaticos appellat, non negat hæreticos etiam fuisse: nam & diuisi sunt ab Ecclesiæ gremio, & obedientia, & errorem prædictum docuerunt.

Hunc etiam errorem antea tradidisse Melitonem Episcopum Sardensem indicant verba Theodor. q. 20. in Gen. post medium, quæ sic habent. *Est autem, ut antea dixi prius. discutiendum, ubi consistat illud ad imaginem, in corpore, an in anima, & in primis videamus, quibus videntur, qui prius asserunt, e quorum numero est Meliton, qui scripta reliquit, quibus asserit, Deum corporeum esse, &c.*

Verum, ut optime aduertit Sixtus Senen. lib. 5. Bibliot. Sanctæ annot. 18. credibile non est, talem virum in eo vniquam errore fuisse. Nam Eusebius lib. 5. hist. c. 23. alias 24. præclaram huius viri facit mentionem: refert enim Polycratem, qui Præfæs fuit in quodam Concilio Afsiæ, vbi de die, quo pascha esset celebrandum, disputatum fuit, ad Pontificem Romanum Victorem scripsisse, se adhuc velle retinere suorum antiquam traditionem, inter quos Melitonem commemorans, ita inquit: *Quid porro Beatum Pappum, & Melitonem Eunuchum recenseam, qui Spiritus sancti instinctu afflatus totum vitæ suæ tempus pie, sanctæque exegit, qui Sardis conditus est?* Hic textus Eusebij in antiqua translatione satis corruptus est: transtulit enim Interpres non Beatum Pappum, sed Pappum, & Macharium, & Melitonem propter regnum Dei, & Eunuchum: vbi quatuor ista nomina, tanquam propria Interpres accepit; cum reuera duo illa Macharium, & Eunuchum sint epitheta aliorum duorum, μακάριος enim non est substantiuum, sed adiectiuum, quod Latine beatum significat, quod cum interdum sit nomen proprium, & substantiuum, id fuit causa interpreti huius erroris.

Idem etiam Euseb. lib. 4. c. 25. & Hieronymus in libris de Scripturis Ecclesiasticis hunc Melitonem mirifice laudant, & inter alia ipsius opera recensent librum τῶν ἐν εὐαγγελίῳ θεῶν, hoc est, de Deo corporato, eiusmodi tamen errorem illi non

tribuunt: imo addit Hieronymus testimonium Tertulliani in libris aduersus Ecclesiā pro Montano, qui dicebat hunc Melitonem a plenisque Prophetam putari.

Præterea idem Theodoretus loco allegato de Audianorum errore tractans nullam de Melitone mentionem facit: & quod caput est, optimeque Sixtus notauit, verba Theodoret in illa q. 20. in Genesim, in Græcis exemplaribus emendatis longe aliter habent, quam quæ in codicibus Latinis translata, & paulo antea recitata sunt: scribit enim ἐν τῇ αὐτῇ καὶ Μελίτα ὡς συγγράμματα καταθέλοι, περὶ τοῦ ἐνσαρκωθῆναι τοῦ θεοῦ, hoc est, *Quorum sunt, quæ Meliton scripta reliquit de eo, quod est, Deum corporatum esse:* Hic enim scripsit librum de Deo corporato, vt ex Eusebio, & Hieronymo proxime retulimus. Theodoretus igitur non dicit Melitonem id docuisse, sed alios, quorum sententiam ipse scriptam reliquit, & impugnavit. Quare errauit interpres Theodoret cum conuerit, *Quibus asserit Deum corporeum esse:* Hæc enim verba ad ipsum Melitonem referri videntur, ac propterea prædictus error ipsi falso adscribitur.

In eodem errore fuisse Tertullianum censet Augustinus lib. 10. de Genes. ad literam c. 25. tamen cum excuset lib. de hæresibus c. 86. quod Deum, corpus esse, dixerit, non tale, cuius partes alia maiiores: alia maiores valeant, vel debeant cogitari, qualia sunt omnia, quæ proprie dicimus corpora: sed potuit, inquit August. propterea Deum corpus dicere, quia non est nihil, non est inanis: hoc modo corpus non pro eo, quod extensionem habet, sed pro veritate, quæ vmbra opponitur vsurpari posset. In quem sensum Paulus ad Colossens. 1. dixit in Christo habitare omnem plenitudinem diuinitatis corporaliter, hoc est, non figurare, sed re ipsa. Verum vbi id docuerit Tertullianus Augustinus non refert, sed cap. illo 25. solum aduertit Tertullianum sibi contraria docuisse, si Deum corpus esse putauit: nam in libro de Anima c. 8. in fine dixit, omne corporeum passibile esse, & paulo superius, Deum esse corpus. Credibile autem non est, inquit Augustinus, Tertullianum sensibile Deum passibilem esse.

Ego tamen in eo libro inuenire non potui, vbi dicat Deum esse corporeum, nec Augustinus, vel recentiores, qui hunc errorem tribuunt Tertulliano, aliquem alium locum allegant. Id autem ita videtur docuisse lib. 2. aduersus Marcionem c. 16. vt mea sententia nullo modo exulari possit: nam postquam dixit, in Deo non esse membra, tamen eorum nomina de ipso dicantur, subdit rationem his verbis: *Quanta erit diuersitas diuini corporis, & humani, sub eisdem nominibus membrorum, tanta erit diuersitas, & animi diuini, & humani differentia, sub eisdem licet vocabulis sensuum:* vbi cum plane asserat Deum corpore, & animo constare, solum contendit, membra corporis humani in Deo non reperi: quod corpus ipsius alterius est omnino rationis, & naturæ.

Possent aliquis nobis obijcere eundem Tertullianum li. de Trinitate c. 6. & 7. vbi fufius ostendit, Deum esse spirituale, & vbi que, atque metaphorice dumtaxat ei membra conuenire: verum liber iste non est Tertulliani, sed Nouatiani, vt optime probat Pamelius in principio illius: ibi autem probat Nouatianus ideo in Scriptura Deo membra attribui, quod per hæc sensibilia quacumque ratione

Tertullianus.

Theodoret.

4

Six. Senen.

Theodoret.

verba quo-

modo legē-

da.

August.

Tertullianus

loquens est in

hunc errorem

1. ad Coloss.

Apertus 10.

Nouatian.

Pamelius.

6
tione ipsum concipiamus, cum tamen exacte ex-
primere ipsum non possumus. Imo addit, si Spiritum
Deum dicamus, non satis esse, quia omnis spir-
itus creatura est: in quo Nouatianum errasse pu-
tat Pamelius annotatione 33. quod Spiritum san-
ctum creaturam esse putauerit. At Nouatianus
non certe de tertia persona Trinitatis, sed de spi-
ritu pro aere, aut vento locutus est: ideoque opti-
me dixit ad exprimendam Dei subtilitatem, non
satis esse, si ipsum Spiritum appellemus, nomine
ex creatis ad diuinum translatum, nullum enim no-
men à rebus creatis desumptum exprimere valet,
quid sit Deus.

CAPVT II.

*Catholica veritas Scriptura, & Patrum auctori-
tate firmata.*

Ad Rom. I.
I. ad Tim. I.
1000. 4.

Catholica doctrina, quæ Deum esse omnino incorporeum, & spiritum affirmat, ita fuit semper in Ecclesia Dei indubitata, atque communifensu, & traditione fidelium probata, vt alicuius Concilij exprella definitione ad sui confirmationem opus modo non habeat. Est autem exprella in Scriptura ad Roman. i. vbi dicitur, *Inuisibilia Dei, &c.* Et i. Timot. i. *Regi autem seculorum immortalis, &c.* Et i. Cor. & Ioan. 4. *Deus spiritus est.* Ex quibus locis aliqui putant, non satis probari, nisi communis sententia Patrum, & Ecclesiæ in eum sensum prædictos locos interpretaretur: nam & Angeli multorum Patrum sententia sunt corporati, dicuntur tamen ab eis inuisibiles, & spirituales, quod subtiliora quædam corpora habeant, quæ spiritui, hoc est, vento assimilentur, & sub aspectum non cadant. Infra tamen disp. 178. c. 3. manifeste ostendimus, Angelos esse incorporeos, idque ex præfata Scripturâ optimè deduci. Potiori igitur ratione idem de Deo ex eadem Scriptura colligi, censendum est.

Ex immensi-
tate Deum
esse spiritum
probat Al-
phonſus à
Caſtro.

Quocirca patres omnes commemorati Audien-
tium sententia hæreticam esse merito putarunt:
contra quam ex recentioribus disputat Alphonsus
de Castro verbo *Deus*, hæresi 2.æq; ex Dei immen-
sitate, quam Scriptura tradit, probat ipsum non
esse corporeum: aut enim esset corpus infinitum
aut infinitum: infinitum corpus suum hoc vi-
nerium fateri, sine fundamento est, & vt multis
placet impossibile: finitū autem esse nequit, nam
aliquo loco natura sua concluderetur, contra id,
quod passim clamat Scriptura, Dei maiestatis nec
cælo, nec toti vniuerso contineri: superest ergo
spiritum esse, qui in toto mundo, & in quavis il-
lius parte ita sit, vt natura sua, nec circūscribatur,
nec definitur vniuerso: quia in alijs, si plura es-
sent, existeret posset, vt dñs. 29. videbimus.

Obiectio pro
Audientis.

Si autem pro Audianis aliquid argumentum quiddam valeret, illud effer, quod in Scriptura homo dicitur factus ad imaginem, & similitudinem Dei, & Deo plura membra tribuuntur, ut oculi, manus, &c. Hoc tamen ridiculum est, primum enim omnes Partes interpretantur imaginem, & similitudinem Dei in homine secundum animam; id quod late profertur contra Epiphanium loco citato, & Theodoretus quaest. illa 20. in Genes. alterum vero; si vim aliquam haberet, probaret etiam Deum esse leonem, & habere alas, imo vero esse monstrum ex variis animantibus compactum, cum varia ei membra non tantum ho-

minis, sed aliorum quoque animantium Scriptura
tribuit. Ea igitur omnia per metaphoram intel-
ligenda esse optime docent Nouatianus lib. de
Trinit. cap. 6. & 7. Augustin. lib. de vera, & falsa
religione. cap. 50. & epistol. 112. post medium, & in
lib. de Essentia diuinitatis aliquidam a principio,
Hieronymus, & Anselmus in opusculis de hac re
Gregori, lib. 14. Moralium cap. 22. in illud, *Orabam
filijs vestris me.* Damascenus 1. de fide cap. 14, & 15.
Isidorus lib. 6. Etymologic. extat quoque in 9. tom.
Hieronymi epistola quaedam in ordine 17, quæ ex-
plicat singula, quæ Deo in Scriptura tribuuntur.
Idem argumentum tractat Sanctes Pagninus in
Isagoge ad sacras literas cap. 47.

CAPVT III.

Rationes eiusdem sententiæ.

TAmetsi philosophorum communis sententia semper fuerit, verum Deum immaterialem, & incorporeum esse : Nihilominus ratione philosophica hoc ipsum demonstrare decreui, si mulque ostendere, Deum non esse compositum, quod S. Thomas in a.2. probare contendit. Omnis vero multis alijs rationibus, hac vnica suaderi potest. Si Deus est corporeus, vel est compositus, vel omnino simplex; neutro modo potest esse: ergo debet esse spiritualis, & incorporeus. Primum, si est compositus, necessario duabus partibus, vel minimum constare, quoniam altera esset potentia, altera vero actus, alioqui non esset vnum simpliciter. Quod tepugnans: Atqui non potest esse in Deo vna pars potentia, altera vero actus; pars enim in potentia non esset res perfectissima, quae esse posset, neque esset Deus, vel perspicue apparet: ergo neque ea se haberebset esse, neque vnionem cum actu, sed ab alio perfectioni, quod vel esset Deus, vel aliquid sub Deo, haberet esse, & vnionem: cum actus: ergo praeter illam partem, quae esset potentia, esset aliquid, quod esset Deus a quo ipsa penderet, ac proinde de essentia Dei esse non posset.

At dicat aliquis, illam quidem ab alio pendere perfectionem, scilicet à toto composito, cuius esse pars : quocirca non sequitur , præter eam esse Deum, ad cuius constitutionem, & compositionem ipsa non requiritur. Verum hæc obiectio facile rejicitur, nam partes componentes totum non possunt in suo esse, aut vnione, quaad compositionem conueniunt, à toto ipso pendere: sunt enim natura priores ipso composito: prius autem à posteriori non pendet. Quare si pars illa ab aliquo, quod est Deus, pendet ad compositionem illius pertinere non potest: qua ratione Antifiodor^{us} tenens lib. i. Sum. c. i. par. 2. colligit, si Deus esset compositus, aliquid esset ipso prius. Nazianzenus autem Oratione 34. quæ est secunda de Theologia non longe à principio, compositionem in Deo non esse probat his verbis : *Compositio quippe pugne initium est, pugna autem disidii disidui solutio; solutio porro nullo modo in Deum, ac primam illam naturam cadit.* Imò inde colligit etiam Nazianzenus, Deum non esse corpus : sentire namque videtur omne corpus compositum esse, & corruptionis capax, quod sane licet demonstrari non possit, mihi tamen probabilissimus est: atque, si de corruptione loquamur, Scripturæ, & Patrum doctrinæ admodum consentaneum videtur.

Cæterum